

Миомир АБОВИЋ /Никшић/

О НЕКИМ СИНТАКСИЧКИМ (СИНТАКСИЧКО-СТИЛСКИМ) КАРАКТЕРИСТИКАМА ЈЕЗИКА ЦРНОГОРСКЕ ДНЕВНЕ ШТАМПЕ

У овом раду позабавићемо се извјесним (прије свега негативним) аспектима језика црногорске дневне штампе. Имаћемо у виду неке феномене синтаксичког нивоа језичке структуре и импликације што их употреба одређених језичких средстава и одређени начини комбиновања језичких јединица имају по стилски квалитет исказа и његову информативну валидност.

Прва појава на коју ћемо указати заступљена (на жалост веома) јесте узастопно уврштавање двије релативне клаузе, и прве и друге релативизатором који (-а, -е), те добијање на тај начин слједећих сложених реченица ексцерпираних из текстова црногорске дневне штампе:

Мађарска компанија МАТАВ прихватила је јуче све услове Синдиката Телекома Црне Горе, који су садржани у нацрту купопродајног уговора који је припремила Тендерска комисија. (Вијести, 28. 01. 2005., 7 стр.)

Према наводима ЦДТ-а у јучерашњем издању дневног листа „Дан” на страни 16, објављен је текст под насловом „За режимски терор — заокружите број 7” којим је прекршен члан 6, став 3 ЗОИП-а, а који се односи на изборну ћутњу. (Вијести, 28. 01. 2005., 7 стр.)

У спровођењу мјера и активности које треба да резултирају смањењем незапослености Завод за запошљавање се руководи проблемима које незапослени имају. (Побједа, 28. 12. 2004., 22 стр.)

Опозиција, која је данас, са ДСС била у скоро пуном саставу, поновила је другог дана расправе о овој тачки дневног реда, примједбе на предложени буџет које су се, већим дијелом, односиле на трошковник планиран за МУП. (Побједа, 28. 12. 2004., 3 стр.)

О судбини уговора који је потписан између фирме „Плодови Црне Горе” и „3Х компаније” из Подгорице која је организатор новогодишњег концерта Цеце Ражнатовић у Дистрибутивном центру у Подгорици, биће одлучено данас у десет сати... (Република, 23. 12. 2004., 1 стр.)

Та невладина организација је цитирала члан 47 Устава који забрањује сваки акт и радњу којима се ствара или подстиче монополски положај и спречава тржишно привређивање. (Република, 23. 12. 2004., 9 стр.)

Оригинална слика ће бити понуђена на интернет аукцији, а план је да се дио прикупљеног новца поклони родитељима америчких војника који се налазе у Ираку, а који би од тог новца својим синовима и кћерима купили „панцире”. (Република, 23. 12. 2004., 24 стр.)

Компанија Провладекс и оснивачи ХЛТ-а који су конкуренти у овој борби... „ангажовали су стотине аквизитера” за прикупљање пуномоћја од акционара за наредну скупштину која ће се одржати крајем фебруара... (Вијести, 21. 01. 2005., 7 стр.)

Путници који су се налазили у авиону Монтенегроерлајнза који је у уторак око 23 сата и 35 минута промашио писту подгоричког аеродрома ... најавили су да ће се жалити Међународној организацији за заштиту путника у ваздушном саобраћају. (Дан, 28. 01. 2005., 7 стр.)

Француска по први организује неформални састанак министра одбране земаља НАТО-а, који су се окупили у Ници, граду на југу земље, који се од прекјуче налази под правом опсадом снага безбједности. (Дан, 11. 02. 2005., 27 стр.)

... па су 35 од 38 радника одржали збор на коме су донијети закључци и изабрано координационо тијело које преузима обавезу њихове реализације. (Вијести, 11. 02. 2005., 21 стр.)

Моцк је казао да је у питању градња двије стамбене јединице од око 900 квадрата у којима ће бити збринута 40 насељених породица које се тренутно налазе у колективном центру „Адра” и у просторијама Кола српских сестара у Беранама. (Вијести, 11. 02. 2005., 20 стр.)

Прије него што су се упутили ка овом тргу, који је иначе забрањен за овакву врсту окупљања, демонстранти који су дошли из више градова Турске, прочитали су саопштење за штампу. (Побједа, 18. 01. 2005., 32 стр.)

Погубљењем Дениса Богвела извршена је смртна казна коју је убица добио за четвороструко убиство које је починио у септембру 1995. г. (Вијести, 19. 02. 2005., 11 стр.)

Данас је у Тивту одржана сједница Општинског синдикалног повјереништва на којој је разматрана реализација републичког пројекта „Хиљаду станова солидарности” по којем би у овом приморском граду требао да буде изграђен 21 стан. (Побједа, 18. 01. 2005., 10 стр.)

Тим поводом јуче је у Мултимедијалној сали КИЦ-а Будо Томовић организована конференција за новинаре на којој су о културној

сарадњи ове двије институције и о циклусу филмова који слиједи говорили конзул Републике Хрватске Валентина Сета и директор КИЦ-а редитељ Бранко Балетић. (Вијести, 25. 02. 2005., 19 стр.)

Одлука директора ОШ „Његош” у Спужу Драгана Матовић, којом је забрањено ученицима да у великим групама излазе у двориште школе, изазвала је јуче револт неколико десетина ђака који нијесу хтјели да присуствују часовима. (Вијести, 25. 02. 2005., 14 стр.)

Два од шест станова које подгоричка Општина купује преко тендера који је у току могуће је, како сазнајемо, да припадну представницима МУП-а. (Дан, 1. 03. 2005., 30 стр.)

По наговору свога сина Матије Дедића, који свира клавир звук који прати Габине најновије пјесме је нешто измијењен. (Дан, 5. 12. 2004., 24 стр.)

Коштуница оцјењује да су то двоструки аршини, који су прекршени Резолуцијом 1244 Савјета безбједности, по којој је, како је подсјетио, Космет у саставу Србије и Црне Горе. (Дан, 5. 12. 2004., 4 стр.)

Скуп је у име домаћина поздравио предсједник тиватског парламента Мато Маровић, који је казао да је СО Тиват ту одлуку усвојила у форми нацрта и ставила на јавну расправу која ће трајати до 21 јануара. (Вијести, 24. 12. 2004., 19 стр.)

Оваквој употреби релативних клауза може се упутити двојака замјерка. Прва се тиче самог везивног средства, прецизније речено уврштавање и једне и друге клаузе истим релативизатором, односно замјеницом који, -а, -е. Понављање истог везивног средства има на стилском плану за посљедицу рогобатност плана израза датих реченица; напротив, варирањем, могућим уврштавањем једне од клауза релативизатором који, -а, -е, а друге индеклинабилним релативизатором што, нпр. * Два од шест станова што их подгоричка Општина купује преко тендера који је у току... или * Погубљењем Дениса Богвела извршена је смртна казна коју је убица добио за четвороструко убиство што га је починио у септембру 1995. г. отклонила би се засићеност исказа истим везивним средством и овај би у изражајном погледу постао упечатљивији и прихватљивији. Са друге стране, у већини наведених примјера и сам акт образовања двије клаузе у крајњој линији сасвим је непотребан и негативно утиче на квалитет рецепције од стране читаоца информације која се исказом жели пренијети. Ако упоредимо, рецимо, исказ Моцк је казао да је у питању градња двије стамбене јединице од око 900 квадрата у којима ће бити збринута 40 расељених породица које се тентуно налазе у колективном центру „Адра”... (у форми у којој смо га пронашли у датом дневном листу) са сљедећом његовом могућом организацијом *Моцк је казао да је у питању градња дви-

је стамбене јединице од око 900 квадрата. У њима ће бити збринуте 40 расељених породица које се тренутно налазе у колективном центру „Адра”... или исказ Данас је у Тивту одржана сједница Општинског синдикалног повјереништва на којој је разматрана реализација републичког пројекта „Хиљаду станова солидарности” по којем би у овом приморском граду требао да буде изграђен 21 стан са могућом организацијом *Данас је у Тивту одржана сједница Општинског синдикалног повјереништва. На њој је разматрана реализација републичког пројекта „Хиљаду станова солидарности” по којем би у овом приморском граду требао да буде изграђен 21 стан чини нам се да други начин, са трансформацијом прве релативне клаузе у исходну реченицу и разлагање једног исказа на два повољно утиче на прегледност и олакшава рецепцију информације што се намјерава пренијети. Поменути два недостатка још су видљивија у сљедећим примјерима:

Заступник фирме из Подгорице Балкан Тимбер груп Душан Лекић оцијенио је да је оснивач ове фирме коју он заступа и несудећи купац Корпорације Јакић из Пљеваља амерички бизнисмен Џејмс Френклин, а коју је намјеравао да купи по цијени од 9,5 милиона еура а која се сада продаје за 2,65 милиона одустао од куповине ... због тога што је преварен и уцијењен од стране директора Управе за шуме Министарства пољопривреде и шумарства Иса Калача. (Дан, 28. 01. 2005., 5 стр.)

У суботу су се у Будви састале двије екипе Будванске ривијере, која до сада није оправдала очекивања својих навијача, али која је имала и доста пехова и Црвена Звезда која у последње вријеме игра у сјајној форми. (Република, 7. 02. 2005., 18 стр.)

Он је подсетио да је још у парламенту предлог закона о полицији који је предложила СНС и који је у складу са полазистима за која се залаже владајућа странка. (Вијести, 3. 12. 2004., 3 стр.)

Пресудом Врховног суда Црне Горе, која је Јовановићу управо уручена, поништено је рјешење којим је Мугоша средином маја 2001 године разријешено дужности Јовановића који је тада био челни човјек Секретаријата за комунално стамбене послове и заштиту животне средине. (Вијести, 3. 12. 2004., 23 стр.)

Констатујемо феномен стварања сложених реченица у оквиру којих егзистирају чак три релативне клаузе уврштене истим релативизатором. Кад су у питању први и други од управо наведених примјера занимљиво је анализирати још неке појаве које утичу на информативну валидност датих исказа. У првом од наведених примјера неки поступци у организацији реда ријечи, наиме разбијање синтаксичке цјелине састављене од управне ријечи (Балкан Тимбер груп) и њеног атрибу-

тива (фирма) предложно-падежном везом из +Г, а онда и сама употреба предложно-падежне везе са значењем потицања умјесто придјева изведеног аломорфом суфикса — ски, -чки од именице Подгорица уз именицу фирма имају за посљедицу могућу значењску двосмисленост и нејасност — питамо се, када први пут прочитамо реченицу, да ли је из Подгорице заступник фирме или сама фирма. Сасвим би другачија ситуација била да је почетак исказа уобличен на сљедећи начин: „Заступник подгоричке фирме Балкан Тимбер груп Душан Лекић...”. Овој примједби треба додати и, по нама, у контексту дате реченице сасвим сувишну употребу интензификатора „а”. У другом по реду наведеном примјеру захваљујући правописном недостатку, неупотребљавању цртице испред именице Будванска ривијера и употреби ове именице у неадекватном падежу, генитиву умјесто номинатива, може се у читаочевој свијести створити представа, наравно потпуно погрешна, да су двије екипе једног истог тима, Будванске ривијере, играле једна против друге. Ако узмемо у обзир све ове факторе можемо закључити да овакви искази не испуњавају свој основни задатак-прецизност и јасност у преношењу одређене информације од стране пошиљаоца те информације.

У проучаваном корпусу учили смо још једну појаву везану за релативне реченице — могућност нејасноће у погледу антецедента на који се односи релативна клауза. Наводимо два примјера:

Иначе МТРЗ „Сава Ковачевић” је војна установа у саставу Министарства одбране СЦГ која је годинама пословала по систему стицања и расподјеле добити... (Вијести, 19. 02. 2005., 19 стр.)

Осим изузетног дизајна спољашности, нови модел се одликује и одличном моторизацијом коју чини десет агрегата, пет дизела и пет бензинаца, од којих су четири потпуно нови. (Вијести, 26. 02. 2005., 23 стр.)

Иако ћемо, кад је у питању први од наведених примјера, по логици закључити да се релативна клауза односи на синтагму војна установа неки би читалац, нарочито ако је мање образован па не може баш себи најбоље представити шта је ремонтни завод, могао претпоставити да се релативна клауза односи на непосредни антецедент — именицу СЦГ (без обзира на то што је та именица овдје у саставу назива одређеног министарства) и да се, заправо, именици СЦГ приписује оно што се тврди релативном клаузом. У другом примјеру, мада се релативна клауза највјероватније односи на именицу — непосредни антецедент, не би било немогуће ни тумачење да се односи на неку од дви-

је њој претходеће именице. Зато је, да би се избјегла и најмања могућност двосмисленог тумачења, именицу којој се приписује оно што се тврди релативном клаузом најбоље издвојити у посебну реченицу гдје би та именица имала одређену синтаксичку функцију, нпр.:

* Иначе МТРЗ „Сава Ковачевић” је војна установа у саставу Министарства одбране СЦГ. Ова установа је годинама пословала по систему стицања и расподјеле добити...

* Осим изузетног дизајна спољашности, нови модел се одликује и одличном моторизацијом коју чини десет агрегата, пет дизела и пет бензинаца. Од ових пет бензинаца четири су потпуно нова.

На трагу поменуте појаве (претјераног кориштења једног те истог везничког средства у оквиру једне сложене реченице) су и сљедеће реченице ексцерпирани из црногорских дневних листова засићене употребом везника да:

Новак Николић је казао да су радници посебно огорчени обавјештењем да ће након прекида принудних одмора морати да раде по 12 сати наизмјенично сваки други дан. (Вијести, 11. 02. 2005., 21 стр.)

Запослени у фабрици „Еластик пластик” позвали су јуче министра економије Дарка Ускоковића да се хитно састане са њима, да би прецизирали коначан статус компаније... (Вијести, 26. 02. 2005., 22 стр.)

Што се тиче југоисточне Европе, Конрадова је рекла да су те земље ... напредовале и да су доказале да је могуће сарадњом стати на пут трговцима људима... (Дан, 1. 03. 2005., 10 стр.)

Говорећи о тзв. једнонационалном тровању ђака у Приштини др Андрић је рекао да је специјална комисија од 11 чланова ... утврдила да није било ничег токсичног, а да је такав извјештај прослијеђен Свјетској здравственој организацији... (Дан, 1. 03. 2005., 8 стр.)

Портпарол ДС-а изјавио је јуче да би генерали које тражи Хашки суд требало да се подсјете заклетве коју су дали, да су спремни да дају живот и позвао их да се предају Трибуналу ... (Вијести, 21. 05. 2005., 5 стр.)

Везни фудбалер Челзија Арјен Робен изјавио је да се плаши да је поново сломио ногу и да ће због ове повреде пропустити остатак сезоне. (Република, 7. 02. 2005., 17 стр.)

Николић је оптужио Динкића да је затражио од Тадића да не потпише закон усвојен у Скупштини Србије, уз образложење да му је скупштинска служба доставила измијењен текст у односу на усвојени. (Вијести, 25. 02. 2005., 5 стр.)

Уврштавање изричних и (у другом примјеру) изричне и финалне клаузе истим везником, везником да, и стварање на тај начин сложених реченица засићених употребом истог везничког средства у датој

функцији могло би се, рецимо, избјећи наизмјеничним коришћењем везника да и како, а у трећем по реду наведеном примјеру и могућом елизијом редундантног везника да, нпр.:

* Говорећи о тзв. једнонационалном тровању ђака у Приштини др Андрић је рекао да је специјална комисија од 11 часова ... утврдила како није било ничег токсичног, а да је такав извјештај прослијеђен Свјетској здравственој организацији ...

* Што се тиче југоситочне Европе, Конрадова је рекла да су те земље ... напредовале и доказале да је могуће сарадњом стати на пут трговцима људима...

У првом и петом по реду наведеном примјеру засићеност исказа везником да могла би се избјећи како наизмјеничном употребом везника да + презент као допуне непотпуног глагола морати у првој реченици и глагола требати и придјева спреман у другој. Након такве преоблике добило би се на стилско-изражајном плану много прихватљивије реченице:

* Новак Николић је казао како су радници посебно огорчени обавјештењем да ће и након прекида принудних одмора морати радити по 12 сати наизмјенично сваки други дан.

* Портпарол ДС-а изјавио је јуче како би се генерали које тражи Хашки суд требали подсјетити заклетве што су је дали, да су спремни да дају живот и позвао их да се предају Трибуналу ...

Посебно се рогобатним доимају реченице као што су слjedeће двије, прва ексцерпирана из дневног листа „Дан”, друга из дневног листа „Побједа”:

Олајцувон је рекао да није упознат да су те групе у спрези са тероризмом када је дао донацију и да је био упознат са том чињеницом да сигурно не би давао паре. (Дан, 11. 02. 2005., 48 стр.)

Тада је Марковић изјавио да је рекао да су наводи Живковића спекулација али је новинар „Публике” дио његове изјаве интерпретирао да Живковић и чланови његове породице не би били живи да је СДБ покушала да га ликвидира. (Побједа, 18. 01. 2005., 8 стр.)

За обије (вишеструко сложене) реченице, сем засићености везником да, карактеристична је хиперконцентрација значења у свакој од њих понаособ што их чини неефикасним на плану преношења информације. Тако би се, рецимо, прва од наведених могла преобликовати тако да се од ње образују двије реченице — прва која би се састојала од управне реченице, двије изричне клаузе што за њом слиједи и временске клаузе, и друга, састављена од иреалне условне клаузе и управне речени-

це. Кад је ријеч о реду реченица у првој сложеној реченици било би сувишно временску клаузу позиционирати иза прве изричне клаузе будући да она стаје што се предикатом изричне клаузе приписује субјекту управне реченице доводи у временски однос симултаности са одређеним поступком тог истог субјекта који се изриче у оквиру те временске клаузе. Након таквих преоблика информација што се жељела пренијети имала би сљедеће језичко уобличење:

* Олајдувон је рекао да није знао, када је дао донацију, да су те групе у спрези са тероризмом. Да је био упознат са том чињеницом да сигурно не би дао паре.

У другој реченици индикативан је распоред њених конституената, прецизније речено несхватљиво уметање глагола и његове прилошке одредбе предикатског језгра (слободно интерпретирао) у синтаксичку цјелину састављену од глаголске именице изјава и њене допуне у виду изричне реченице за којом слиједи иреална условна реченица што садржи претпоставку „...која је контрафактуална, тј. супротна стварним чињеницама.”¹ Двије варијанте које не би отежавале рецепцију информације што се жељела пренијети цјелокупним исказом биле су на располагању аутору овог исказа и текста — или да глагол и његову прилошку одредбу — предикатско језгро стави испред објекта (...слободно интерпретирао дио његове изјаве) или да је измјести на сам крај цјелокупне реченице (... да је новинар Публике дио његове изјаве да Живковић и чланови његове породице не би били живи да је СДБ покушала да га ликвидира слободно интерпретирао). Са друге стране склопу „изјавио да је рекао” коментар није ни потребан.

За језик црногорске дневне штапме и његове творце уопште је карактеристична склоност ка стварању вишеструко сложених реченица у оквиру којих је концентрисано неколико предикација и разних врста значења. Такве реченице на стилском и информативном плану могу бити сасвим коректне ако се зависне клаузе у оквиру њих складно надовезују једна на другу и, ако као искази у цјелини, нису пренапучене значењском супстанцом као, рецимо, у сљедећим примјерима:

Он је истакао да су се у Водоводу одлучили за ову мјеру јер није испоштован договор о исплати дуговања Војске СЦГ за воду утрошену у прошлој години који је Удружење водовода Црне Горе начелно постигло са црногорским Министарством финансија. (Побједа, 14. 12. 2004., 3 стр.)

¹ Ж. Станојчић, Ј. Поповић, Граматика српскога језика, Београд 1999., 320 стр.

Агонија предузећа траје већ неколико година, а врхунац је достигла почетком прошле године када су радници ступили у штрајк који је трајао четири мјесеца. (Вијести, 11. 02. 2005., 21 стр.)

Међутим, није у проучаваном корпусу риједак ни феномен стварања исказа са концентрацијом, у оквиру њих, сувише значењских комплексâ. Наводимо примјере:

Група из Љубиња је покушала да дође до Митре, али није успјела да се кроз сметове пробију до дома те старице о чијој се судбини не зна ништа од 24 јануара када је на југу Херцеговине почела снијевна олуја. (Дан, 11. 02. 2005., 27 стр.)

Како је саопштио предсједник Синдиката Југопревоза Милован Поданин, јуче су донијели одлуку да се обрате надлежним институцијама у Црној Гори са молбом да се хитно присутпи примјени поменутог закона уз дјеловање инспекцијских органа јер је нелојална конкуренција изазвала хаос на црногорским цестима и паралисала тај колектив са око 150 радника. (Вијести, 11. 02. 2005., 20 стр.)

Свечаност почиње сутра у Игалу, одакле креће карневалска поворка у којој ће бити маске, мажоретке, тромбоњери и Градска музика, и у 11 сати стићи ће у Градску луку гдје ће се одржати суђење карневалу, носиоцу свих народних зала у претходној години. (Вијести, 11. 02. 2005., 18 стр.)

Он је истакао како обавезе СЦГ према Хашком трибуналу морају бити испуњене до краја јануара, односно почетка фебруара, како би СЦГ у марту добила позитивну оцјену студије изводљивости, чиме би до краја године био завршен велики дио посла који се тиче придруживања ЕУ. (Побједа, 18. 01. 2005., 3 стр.)

Иако се услови живота у селима на југу Црне Горе не разликују много од оних на сјеверу, проблем све мањег броја домаћинства највише је изражен на сјеверу Црне Горе, мада је ово подручје богом дано за пољопривреду и сточарство, а сабласна слика опустјелих села на сјеверу директна је посљедица вишедеценијског игнорантског односа црногорских власти. (Вијести, 28. 01. 2005., 10 стр.)

Ту су моћ осјетили и представници Суала, који су одустали од куповине КАП-а, али и представници Русала, којима би такав поступак пао мало теже, јер већ пет година имају посебан тим на чијем је челу Јаков Ицков, који анализира куповину подгоричке компаније. (Дан, 5. 12. 2004., 6 стр.)

Наиме, петнаест одборника опозиционих странака СНП, СНС, НС, СРС и ЛСЦГ бојкотовало је сједницу уз образложење да је њен јучерашњи, други по реду наставак незаконит јер је засједање формално-павно завршено 10 септембра када је гласањем о тадашњем једином кандидату за новог предсједника СО Предрагу Ивошевићу (СНП) дневни ред исцрпљен због чега се сједница више не може настављати. (Вијести, 22. 10. 2004., 16 стр.)

Наиме, поуздани дефанзивац је ван терена од 25 августа, када је доживио повреду на реванш мечу предкола најелитнијег клупског такмичења на Старом континенту против Висле из Кракова, али је протеклих дана без проблема тренирао са својим саиграчима, тако да га треба очекивати у стартној постави мадридског клуба у сриједу вече. (Дан, 14. 09. 2004., 12 стр.)

Бранилац оптуженог јуче је казао да је у том случају ријеч о прекорачењу нужне одбране и зато је затражио да приликом одмјеравања казне Суд има у виду да се ради о човјеку који није имао достојанствен живот и да покуша одредити мјеру његове урачунљивости, независно од налаза неуропсихијатра. (Република, 15. 02. 2005., 13 стр)

У неким случајевима хиперконцентрација више различитих значењских комплекса у оквиру једног једног исказа комбинована је са изразитим застрањивањем на стилском плану.

Ракчевић је оцијенио да је Привредни суд ако је, као што је оцијенио, тачно да је цијена била пресудна за избор понуђача, што је и помогло да Баркли СК има поен више од Монтемлина, требало да поништи тендер и распише нови, умјесто што је промијенио правила игре након њеног почетка. (Вијести, 25. 02., 7 стр.)

Новљани су одлично почели утакмицу и прву шансу је имао Вања Удовичић и када је испливао фуриозни контранапад и био сам испред голмана Темпестија кога је и савладао, али статива се испријечила на путу лопте ка мрежи. (Република, 7. 02. 2005., 19 стр.)

У другом примјеру пада у очи потпуно немотивисано и непотребно гомилање саставног везника „и”. То би се још и могло оправдати жељом аутора текста да нам дâ вјеран приказ одређене ситуације тј. да читаоцима што упечатљивије пренесе драматичност момента једне ватерполо утакмице. Међутим, тврдити да се нешто десило па онда у слједећој реченици изнијети томе супротну тврдњу доказ је потпуног невођења рачуна о коректном изразу. Сасвим би другачије било да је у релативној клаузи умјесто перфекта употребљен потенцијал а умјесто супротне реченице условна реченица * (...кога би и савладао да се статива није испријечила на путу лопте ка мрежи). У другом примјеру поред нагомилавања значењских комплекса индикативна је и структурација синтаксичких јединица у оквиру исказа. Прецизније, ријеч је о уметању зависних клауза у информативно-синтаксичку цјелину састављену од управне реченице и њене допуне у виду изричне клаузе (Ракчевић је оцијенио да се Привредни суд ...), са једне стране, и предиката те изричне клаузе (... требало да поништи тендер и распише други ...), са друге. Оваквим поступком отежана је рецепција централне информације исказа чији је носилац управна реченица и изрична клау-

за као њена допуна; срећнија би рјешења била или да су условна и релативна клауза позициониране иза цјелине што је творе управна реченица и изрична клауза или да се, додатно, исказ растерети у погледу количине информације коју носи тако што би се експективна зависна клауза у којој се износи реализовани садржај издвојила у самосталну реченицу:

* Ракчевић је оцијенио да је Привредни суд требало да поништи тендер и распише нови ако је тачно да је цијена била пресудна за избор понуђача, што је и помогло да Баркли СК има поен више од Монтемлина. Умјесто тога суд је промијенио правила игре након њеног почетка.

Обратићемо у овом раду пажњу на још једну појаву опажену у проучаваном корпусу — неадекватну употребу супротних везника. Наводимо два примјера:

... др Андрић је рекао да је специјална комисија од 11 чланова ... утврдила да није било ничег токсичног а да је такав извјештај прослијеђен Свјетској здравственој организацији ... (Дан, 1. 03. 2005., 8 стр.)

Он је ... казао да је прошло осам мјесеци од Јовановићевог убиства, а да је за то вријеме ухапшено само једно лице као учесник у убиству, а полиција није пронашла налогодавца. (Дан, 17. 01. 2005., 2 стр.)

Супротним реченицама изражавају се „...контрастни или неподударни паралелни садржаји међусобно повезани везницима а, али, него, но, већ”.² У првом примјеру срећемо најприје појаву нагомилавања независног и зависног везника и то онај тип „...који се тиче ... употребе независног и зависног везника испред неке зависне клаузе, при чему је зависни везник показатељ типа зависне клаузе, а независни показатељ координиране везе те клаузе с другом монофункционалном зависном клаузом у тој вишеструко сложеној реченици. Другачије речено: независни везник употријебљен испред зависног показатељ је да та зависна клауза успоставља координирану везу с другом монофункционалном зависном клаузом у датој сложеној реченици.”³ И у нашем примјеру независни везним „а” је показатељ такве (координиране) везе зависне клаузе са њој претходећим зависним клаузама. Међутим, проблем

² М. Ковачевић, *Синтакса сложене реченице у српском језику*, Београд 1998., 13 стр.

³ Исто, 259 стр.

је што између те изричне клаузе и садржаја који јој претходи не постоји смисаони однос супротности (било однос неподударности, било контрастни однос); садржај изричне клаузе заправо се смисаоно надовезује на садржај онога што је претходно речено. Стога би у овом примјеру адекватна била употреба саставног везника „и”, а не супротног везника „а”. У другом примјеру смисао реченице ... полиција није пронашла налогодавца у контрастном је односу са значењем уводне зависносложене реченице па се употреба везника „а” испред ње донекле може сматрати оправданом. Међутим, садржај те реченице смисаоно је паралелан са садржајем непосредно претходеће реченице (јавља се неком врстом заокружења њеног садржаја) па би овдје можда оправданија била употреба саставног везника „и”.

Овим рефератом покушали смо да укажемо на неке (негативне) појаве у оквиру реченичног нивоа језика црногорске дневне штампе. У нади да ће се неко компетентан потрудити да макар донекле софистицира језик дневних листова и завршавамо рад.

ЛИТЕРАТУРА

- Ж. Станојчић, Љ. Поповић — *Грамматика српскога језика*, Београд 1999.
 М. Ковачевић — *Синтакса сложене реченице у српском језику*, Београд 1998.

Miomir ABOVIĆ

ON SOME SYNTACTIC (SYNTACTIC — STYLISTIC CHARACTERISTICS OF MONTENEGRIN DAILIES

Summary

This paper aims to show some syntactical characteristics of Montenegrin dailies language. On the basis of excerpts taken from Montenegrin dailies *Vjesti*, *Dan*, *Pobjeda*, *Republika* author analyses some sentence level features.